

Nr 63.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § rättegångsbalken m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1917.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § rättegångsbalken,
- 2) lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammansättning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 2 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Till nämndeman är valbar varje inom valkretsen bosatt man, som är tjugufem år gammal och själv vid nämndemansval rösträtt äger; dock ej den, som står under förmynderskap eller annans husbondevälde eller som är i konkurstillstånd; ej den, som är tilltalad, eller blivit under framtiden ställd eller fälld till ansvar för brott, som medför förlust av medborgerligt förtroende, eller dömd ovärdig att föra andras talan inför rätta; ej heller den, som är i Konungens eller rikets tjänst. Nämndeman väljes för sex år, dock med rätt för den valde att efter två år avgå. Flyttar nämndeman ur valkretsen eller visar eljest giltigt hinder, då må rätten honom entlediga, ändå att han ej två år tjänstgjort. Nämndeman, som berättigad är att från tjänsten avgå, skall dock tjänsten fortfarande bestrida, till dess besked till domaren inkommit, att annan vald blivit. Den, som fyllt sextio år, vare ej skyldig att i nämnd tjänstgöra. Ej heller vare någon pliktig att, sedan han ur nämnden avgått, åter inträda förr, än efter sex år.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom.

Härigenom förordnas, att 4 § i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom skall erhålla följande ändrade lydelse:

God man kan ej den vara, som icke uppnått 25 års ålder; ej den, som icke råder över sig och sitt gods; ej den, som genom domstols beslut förklarats förlustig medborgerligt förtroende eller ovärdig att inför rätta föra andras talan; ej heller den, som är tilltalad eller under framtiden ställd för brott, som medför förlust av medborgerligt förtroende. Ej må annan sådant uppdrag sig avsäga, än den, som icke är bosatt inom den kommun, där valet förrättas; ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som efter fyra års tjänstgöring såsom god man är i ordning att från befattningen avgå; den, som uppnått 60 års ålder, samt den, som eljest uppgiver förhinder, vilket av valmyndigheten godkännes.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammansättning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammansättning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål skall erhålla följande ändrade lydelse:

Handelskunnig ledamot skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugufem års ålder. Ej må befatningen utövas av den, som står under förmynderskap, som är i konkurstillstånd, eller vars egendom, utan att vara avträdd till konkurs, förvaltas för borgenärens räkning, som förklarats förlustig medborgerligt förtroende eller ock är under framtiden ställd eller av allmän åklagare tilltalad för brott, som kan medföra dylik påföljd, eller som blivit dömd ovärdig att nyttjas i rikets tjänst eller att föra annans talan inför rätta.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 9 februari 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **HAMMARSKJÖLD**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **WALLENBERG**,
Statsråden: **HASSELROT**,
VON SYDOW,
friherre **BECK-FRIIS**,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet och chefen för ecklesiastikdepartementet anförde chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot:

»I anledning av särskilda inom andra kammaren vid 1916 års riksdag väckta motioner angående ändrad lydelse av vissa bestämmelser i förordningarna om kommunalstyrelse, om landsting och om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd har riksdagen i skrivelse den 18 mars 1916 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd utredning låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i gällande kommunalförfattningar, att den omständighet, att en person varit i konkurstillstånd och ej, på sätt lag förmådde, gitte styrka, att han vore från borgenärernas krav befriad, icke måtte utgöra hinder för hans väljande till sådana kommunala förtroendeuppdrag, vilka han enligt nu gällande lag icke vore behörig att mottaga.

Till grund för sin berörda anhållan har riksdagen anfört huvudsakligen följande: Då olika författningar förklarade den person obehörig för vissa medborgerliga förtroendeuppdrag, som »till borgenärer all sin egendom avträtt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa, att han från deras krav befriad är», så innebure detta tydligen, att den en gång inträffade konkursen diskvalificerade gäldenären även efter det konkursen avslutats enligt konkurslagen. Endast för den händelse konkursen blivit nedlagd på den grund, att överenskommelse träffats med borgenärerna (konkurslagen 94 §), eller gäldenären erhållit ackord eller eljest kunde visa sig ej vidare häfta i skuld för någon i konkursen bevakad och godkänd fordran, vore valbarhetsvillkoret uppfyllt. Det kunde därför inträffa, att en person diskvalificerades för medborgerligt förtroendeuppdrag på grund av en längesedan avslutad konkurs. Även om gäldenären skulle hava till fullo förnöjt sina borgenärer eller om fordringarna på grund av t. ex. preskription eller preklusion skulle hava förlorat sin fulla giltighet, torde det i många fall vara omöjligt för gäldenären att styrka detta. Därtill komme, att någon myndighet icke funnes, inför vilken en person, som önskade erhålla visshet om sin valbarhet, kunde före valet få till stånd en prövning av de bevismedel, han kunde vilja förete till styrkande av sin frihet från borgenärernas krav. Prövningen måste ske i sammanhang med själva valförrättningen, en utväg, som vore så mycket mindre tillfredsställande, som denna prövning i många fall kunde tänkas bliva omfattande och invecklad. Redan den omständigheten, att bevisningssvårigheterna gjorde det ifrågasvarande valbarhetsvillkoret ännu strängare än det i sig självt vore, utgjorde enligt riksdagens mening ett skäl för en lagändring. Men även frånsatt detta, syntes det riksdagen oriktigt, att en person, som omfattades av sina valmäns förtroende, skulle fränkännas behörighet till ett medborgerligt uppdrag endast på grund därav, att han en gång befunnit sig i konkurstillstånd. Det förtjänade ock påpekas, att ämbets- och tjänsteman, vars egendom blivit avträd till konkurs, kunde, enligt konkurslagen 31 §, återinträda i utövningen av sin tjänst fyra månader efter inställedagen, eller, med samtycke av vederbörande myndighet, även tidigare. Riksdagen, enligt vars mening en lagändring i angivna riktning följaktligen borde äga rum, hade emellertid funnit sig böra hänskjuta saken till Kungl. Maj:ts omprövning, helst som därigenom möjlighet skulle beredas till samtidig ändring av även övriga författningar, vari nu ifrågasvarande diskvalifikationsgrund funnes uttryckt i samma ordalag, såsom riksdagsordningen § 26, rättegångsbalken 1 kap.

2 §, lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom 4 §.

Enligt vad chefen för civildepartementet och chefen för ecklesiastikdepartementet meddelat, hava nämnda departementschefer ansett de av riksdagen sålunda föreslagna ändringarna i kommunalförfattningarna böra genomföras; och äro förslag till sådana ändringar under utarbetande inom nyssnämnda departement.

På sätt riksdagen antytt, finnes emellertid ifrågavarande diskvalifikationsgrund upptagen jämväl i andra författningar. Så stadgas i riksdagsordningen § 26 bland annat, att såsom riksdagsman må ej godkännas den som till borgenärer all sin egendom avträtt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa, att han från deras krav befriad är; och i tre författningar av allmän civillags natur finnes ifrågavarande diskvalifikationsgrund uttryckt i nästan samma ordalag, nämligen dels, såsom riksdagen påpekat, i rättegångsbalken 1 kap. 2 § beträffande nämndeman och i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom, 4 §, beträffande sådan god man, som omnämnes i samma lag, dels ock i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammanställning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål, 3 §, beträffande däri omförmäld handelskunnig ledamot av rådstuvurätt.

En gäldenär, som råkat i konkurs, återvinner ju i och med konkursens avslutande rättigheten att råda över sin egendom, men ifrågavarande villkor för behörighet i olika avseenden är icke uppfyllt därmed att konkursen avslutats. Villkoret innebär, då konkursen avslutats efter bevakningstidens utgång, att gäldenären tillfullo betalt — om han vunnit ackord, i enlighet med ackordsvillkoren — alla borgenärer, som i konkursen bevakat däri godkänd fordran, eller ock med dem träffat överenskommelse om betalning av gälden. Har konkursen på grund av brist på tillgångar till bestridande av konkurskostnaderna avskrivits före bevakningstidens utgång, får villkoret anses uppfyllt först när gäldenären förnöjt eller träffat överenskommelse med de i konkursbouppteckningen upptagna borgenärerna jämte de andra borgenärer, som utan att vara upptagna i bouppteckningen må hava bevakat fordran. Gäldenär, som blivit försatt i konkurstillstånd, kan således, såsom riksdagen ock framhållit, av konkursen diskvalificeras uti ifrågavarande avseende lång tid efter det konkursen avslutats. Om han också skulle vara fri från konkursborgenärernas krav, torde det mången gång vara synnerligen svårt för honom att vid ett valtillfälle visa detta. I ett underdånigt förslag till konkurslag, avgivet den 14 november 1911 av därtill utsedda kommitterade, hava väl i förslagets 200 § intagits

bestämmelser avsedda att minska nämnda bevisningssvårighet, men även fränsett den större eller mindre graden av samma svårighet torde vad riksdagen anfört om olämpligheten av ifrågavarande diskvalificerande villkor äga giltighet. Den omständigheten att en person blivit försatt i konkurstillstånd synes mig skäligen böra diskvalificera honom uti ifrågavarande avseende allenast så länge konkursen ännu ej är avslutad.

Jag anser således, att de tre författningar av allmän civillags natur, vilka upptaga ifrågavarande diskvalifikationsgrund, böra ändras i antydd riktning; och har jag i enlighet härmed låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till dels lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § rättegångsbalken, dels lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom och dels lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammansättning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål.

Beträffande de särskilda ändringarna har jag funnit desamma böra genomföras på sådant sätt, att de ord, vilka angiva ifrågavarande diskvalifikationsgrund, i 1 kap. 2 § rättegångsbalken och i 3 § i 1905 års lag utbytas mot uttrycket: »som är i konkurstillstånd» men i 4 § i 1884 års lag allenast uteslutas, enär i sistnämnda paragraf stadgas obehörighet jämväl för den, som icke råder över sitt gods, och härunder ju faller även den, som är i konkurstillstånd.

Till frågan om motsvarande ändring av riksdagsordningen § 26 torde jag framdeles få återkomma.

Slutligen tillåter jag mig erinra, att i proposition, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 januari 1917 avlåtits till riksdagen, framlagts förslag om ändring av 1 kap. 2 § rättegångsbalken jämväl i annat avseende än det nu omförmälda.»

Föredragande departementschefen uppläste därefter ifrågavarande tre inom justitiedepartementet utarbetade lagförslag, vilka voro av den lydelse, bilagor vid detta protokoll utvisa; och hemställde föredraganden, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte för det ändamål, regeringsformen § 87 omförmäler, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Nils Berlin.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § rättegångsbalken.

Häri genom förordnas, att 1 kap. 2 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Till nämndeman är valbar varje inom valkretsen bosatt man, som är tjugufem år gammal och själv vid nämndemansval rösträtt äger; dock ej den, som står under förmynderskap eller annans husbondevälde eller som är i konkurstillstånd; ej den, som är tilltalad, eller blivit under framtiden ställd eller fälld till ansvar för brott, som medför förlust av medborgerligt förtroende, eller dömd ovärdig att föra andras talan inför rätta; ej heller den, som är i Konungens eller rikets tjänst. Nämndeman väljes för sex år, dock med rätt för den valde att efter två år avgå. Flyttar nämndeman ur valkretsen eller visar eljest giltigt hinder, då må rätten honom entlediga, ändå att han ej två år tjänstgjort. Nämndeman, som berättigad är att från tjänsten avgå, skall dock tjänsten fortfarande bestrida, till dess besked till domaren inkommit, att annan vald blivit. Den, som fyllt sextio år, vare ej skyldig att i nämnd tjänstgöra. Ej heller vare någon pliktig att, sedan han ur nämnden avgått, åter inträda förr, än efter sex år.

Förslag

till

**Lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 18 april 1884
angående tillsyn å förmyndares förvaltning av
omyndigs egendom.**

Härigenom förordnas, att 4 § i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom skall erhålla följande ändrade lydelse:

God man kan ej den vara, som icke uppnått 25 års ålder; ej den, som icke råder över sig och sitt gods; ej den, som genom domstols beslut förklarats förlustig medborgerligt förtroende eller ovärdig att inför rätta föra andras talan; ej heller den, som är tilltalad eller under framtiden ställd för brott, som medför förlust av medborgerligt förtroende. Ej må annan sådant uppdrag sig avsäga, än den, som icke är bosatt inom den kommun, där valet förrättas; ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som efter fyra års tjänstgöring såsom god man är i ordning att från befattningen avgå; den, som uppnått 60 års ålder, samt den, som eljest uppgiver förhinder, vilket av valmyndigheten godkännes.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammansättning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammansättning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål skall erhålla följande ändrade lydelse:

Handelskunnig ledamot skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugufem års ålder. Ej må befattningen utövas av den, som står under förmynderskap, som är i konkurstillstånd, eller vars egendom, utan att vara avträdd till konkurs, förvaltas för borgenärers räkning, som förklarats förlustig medborgerligt förtroende eller ock är under framtiden ställd eller av allmän åklagare tilltalad för brott, som kan medföra dylik påföljd, eller som blivit dömd ovärdig att nyttjas i rikets tjänst eller att föra annans talan inför rätta.

*Utdrag ur protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen den
16 februari 1917.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 9 februari 1917, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till *lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom och lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammansättning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av revisionssekreteraren friherre Adam Johan Christian Giertta. Lagrådet lämnade förslagen utan anmärkning.

Ur protokollet:
Erik Ölander.

*Utdrag ur protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 23 februari 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **HAMMARSKJÖLD**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **WALLENBERG**,
Statsråden: **HASSELROT**,
 VON SYDOW,
 friherre **BECK-FRIIS**,
 STENBERG,
 LINNER,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde lagrådets den 16 innevarande februari avgivna utlåtande över de den 9 i samma månad till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § rättegångsbalken,
- 2) lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning av omyndigs egendom samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 20 juni 1905 om särskild sammansättning av vissa rådstuvurätter vid behandling av handelsmål.

Departementschefen hemställde, att förslagen, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter;

och täcktes Hans Maj:t Konungen, med bifall till samma hemställan, förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Berlin.